

PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 30 de Juliol de 1880

Núm. 3

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE	MES	
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forta	3 pesos forta
Països de l' Unió Postal	75 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Rio de la Plata	6 »	3'50 »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres països, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per R. = NOSTRES GRABATS. = LOS ANBRES PER ANTONOMASIA, (scabament), per Joan Montserrat y Archs. = LA COMPANÍA DRAMÁTICA ITALIANA, per F. Matheu. = UNA HISTORIA VULGAR, per J. Laporta. = AL HOSTAL DE LA VIOLA, (poesia) per Antoni Careta y Vidal. = SECCIÓ DE NOVAS. = SECCIÓ DE BELLAS ARTS, per Arthur Galard.

GRABATS—PICAPORTA DE CASA L'ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA. Dibuix de Catalá; grabat per Fusté = CRISTOFOL COLON. Dibuix de Garcia; grabat per Fusté. = UNA GRACIA DE CARITAT. Dibuix de J. Baquero; grabat per Sadurní. = PORTA DEL PALAU DE MOISEN SORRELL EN VALENCIA. Dibuix de Asenjo.

CRÓNICA GENERAL

Aixis com los pagesos, y gent del camp, si 'ls escolteu may vos dirán qu' han obtingut una bona anyada, essent tot lo més regular, pera son modo d'entendre, aquella en que 'l blat no 'ls cap á la sitja, ni 'l vi en lo celler, aixis també los fills de ciutat entonan sas lamentacions per un altre ayre; en efecte arriba l' hivern, y al dir d' ells, sempre l' últim es més extremat que 'l que l' havia precedit, de tal manera que si aixó fos veritat, hauriam de tenir per gran regalo lo poder viurer á Canigó ja que ab lo temps que fa que sentim parlar d' hiverns may vistos en nostra ciutat, ben segur que 'ns fora precis abandonar las escalas de Reamur y centigrada que fins ara nos han servit perfectament pera medir nostra temperatura y acullirnos á la de Farenheit que 's fa indispensables en los països del Nort. Pero també aixis com un rellotje mal més en un moment donat del dia nos senyala l' hora verdadera, aixis també als barcelonins, aquest any los hi ha arribat lo torn de fer ab justicia las consuetudinarias exclamacions de cada entrada d' estació; en efecte l' estiu qu' estém atravessant es dels més rigurosos qu' en Barcelona poden haverse experimentat y al fer tal afirmació no es necessari apoyarla ab aquest luxo de números y estats comparatius qu' ara s' estila; es un fent evident y lo qu' es evident no 's prova.

PICAPORTA
DE CASA L'ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA
Dibuix de Catalá. Grabat per Sadurní

Ja en lo número anterior feyam constar los inconvenients del ofici de revister en la temporada d' istiu: quins no deuen esser aquets pera nosaltres, en aquest estiu en que á Deu l' hi ha plagut se publiqués LA ILUSTRACIÓ, un dels estius mes en caràcter que poden haverse conegut!

Inútilment havem esperat un dia y un altre pera entreteixir l' article de que som encarregats, pensant que 'ls dias transcorreguts nos haviam de proporcionar assumpto pera entaular la especie de conversa de familia ab que LA ILUSTRACIÓ inaugura sos números; tot ha sigut en vá y per fi ha arribat aquell terrible dia y aquella hora encara més terrible d'entregar nostras cuartillas á la imprenta, cuartillas encara no sortidas d' aquell estat de nitida blancor tan espantosa pel qui te d' omplir las en un prefixat espay de temps.

Al arribar á aquest punt, ben segur que la gran majoria de nostres abonats haurá volgut endevinar l' intenció que portavan los párrafos ab que havem exordiat lo present article; en efecte, parlar de calor y de la constitució estacional qu' estem atravessant fora de gran comoditat pera sortir del pas, en l' empenyo en que nos havem colcat; empero per aquesta vegada, y sens que ab aixó volguem posar en dupte la perspicuitat de nostres lectors amables, hem de confesar que no han donat en lo quid. Cent vegadas trencariam la ploma avans que rendir á tal recurs pera omplir las columnas destinadas á la Crónica general. LA ILUSTRACIÓ posada en aquest terren, nos semblaria la dona xarayre y manifiessera que s' ampara del pretext més futil y del rumor menos verosimil pera descapdellar sa interminable y aburridora conversa.

Y encare qu' aixis no fos enrahonar de calor, quant aquesta fa 'l torment de tots los que no están en disposició de desafiar impunement sas caricias, seria com diuen los castellans nombrar la sogra en casa del ahorcado. No hem de caurer donchs en semblant descortesia. Aixis y tot y aixugantnos la suor que la massa bonesa del temps puga produirnos procurarem cumplir lo nostre encàrrech.

Ja fa alguns anys que Barcelona volgué acreditar sa nomenada de ciutat poderosíssima y de primer ordre, celebrant unas firas y festas ostentosas en la octava de sa patrona la verge de la Mercé. Sens que volguém discutir en aquets moments la rahó de esser d' unas tals festas, sab ja tothom qu' aquelles lluny de esser anyals com era propòsit de la corporació que va celebrarlas estigueren suspeses un any darrera d' un altre per una pila de circumstancies no esplicadas encara avuy ab la suficiencia que fora de desitjar.

L' any passat, per iniciativa particular volgué reanudar-se la interrompida série d' aquestas festas; mes tampoch mereixeren las que se celebraren l' acceptació que fins nosaltres mateixos nos en prometíam. Lluny per aixó de inculpar á la digníssima comissió que va iniciarlas; los seus esforços foren dignes d' un millor éxit y si aquet no va obtenir-se no deu certament atribuir-se á desidia de cap dels membres que la componian.

Aquest any una altra comissió particular ha pres á son càrrech la celebració de las firas y festas. Inútil creyém dirli que l' hi desitjém que l' éxit més complert corone son desinterés y rectitud de miras. Compostat d' industrials, artistes y propietaris han donat ja al públich l' allocució premonidora de sa constitució. Y ja comensa á parlarse de projectes d' una verdadera novetat pera nosaltres; Deu fasse que tots ells pugan passar á vias de fet, ja que ho duptém d' algun que n' hem sentit dir; dupte nascut, no de falta de capacitat en la comissió afudida, si no de obstacles inherents á aquesta classe d' empreses y que per molt que 's fasse no arriban á poderse superar; nos referim á la conversió del paseig central de la Rambla, en un canal navegable pera góndolas, á benefici de l' entrada del aygua del mar, per frente al moll de la plassa de la Pau.

* *

Encara no del tot remediadas las desgracias causadas per las inundacions de las provincias de Llevant á las quals acudiren generosas las classes totes de la nació entera y de molta part del extranger, Espanya 's veu altra volta en la necessitat de acudir á las calamitats de que 'ns donan compte los telégramas arribats de Manila. En efecte una gran part d' aquesta ciutat ha sigut destruïda per una série de terremotos que encara no sabém si s' ha tancat definitivament. Igualment desgracia atigeix á un gran número de pobles del arxipiélach, habentse destruït un gran número d' habitacions y esberlat la terra per molts puestos, quals esclerxas vomitan aygua calenta y altres materials volcánichs. Segons se diu las desgracias personals, fins ara sols han ocorregut entre 'ls indigenas. Y heuse aquí com aquella colonia floreixent, refeta no fa molt de la calamitat análoga que va atigir-la en 1863, torna á necessitar l' auxili de la mare patria, qu' encara qu' agobiada tambe, no ha d' abandonar-la tampoch en lo terrible trànzit qu' atravesava.

* *

Sens que volguém fer favor á la generació en que vivim sembla que la seva característica, es la celebració de certaments ahont s' exposen en honrosa competencia los fruyts del enginy humá, destinats á acreditar als venidors los graus de civilisació que sos passats alcançavan. Baix aquest punt de vista los celebrats en París en 1867, en Viena en 1873, en Filadelfia en 1876 y en París (segona volta en 1878), han de esser páginas memorables pera l' historia del sigle dinové. No sabém si está escrit fatalment, que nostra patria no hage pogut figurar encara en lo concert de las grans nacions, acullint en ella aquestas colosals exhibicions ahont se mostra en tot son esplendor, de quan son capassas la inteligencia y activitat del home posadas al servey del més noble dels estímuls.

Nostra ciutat, empero, s' ha distingit sempre, per l' afició á aquesta classe de lluytas. Sens contar pera l' present elements en suficiencia pera celebrar una exposició universal, ella ha demostrat en cent ocasions sas generosas tendencias, celebrant exposicions generals ó be de determinadas especialitats, dignas en tot de sas ilustradas corporacions que las han celebradas y aixó 'ns portaria de la ma á parlar de la que projecta la Junta Directiva del Institut de Foment del treball nacional en la tardor de 1880, destinadas á las arts decorativas y sas aplicacions á la industria; mes com ja 'n parlém en altre secció del periódich á ella remetém á los que s' interessan per una empresa útil d' un modo tan notori.

* *

Gayre bé podriam clourer aquí la revista, mes encara que sia molt per alt, volém consignar un fet, algun tant paradòich ab relació ab l' ordre de ideas que priva en lo moment històrich actual. Nos referim á las *corridas de toros*; importació purament castellana pot dirse avuy á boca plena qu' han adquirit carta de naturalesa en Catalunya; en efecte, las empreses que d' algun temps á aquesta part han pres la plassa de Barcelona á son

càrrech, han obtingut ganancias considerables gracias al entusiasme ab que nostre públich va adherintse al espectacle; y tant com aqueixa diversió ha sigut objecte de polémicas formals, probantse fins ab luxo d' arguments la barbaritat de la seva essencia, ella ha anat fent fortuna fins en las encontradas més internes de Catalunya y per lo tant més allunyadas de las costums castellanas (1). Nosaltres recordém qu' anys endarrera tan sols se celebravan duas *corridas* en nostra plassa; avuy aquest número s' ha quint ó sextuplicat y cada dia ab més creixent entusiasme lo públich acudeix á omplir las gradas del circo taurí, y aixó en un temps en que s' han propagat las ideas filantrópicas, s' han endolcit las costums, y s' han abolit paulatinament defectes hereditats de las passadas generacions. Aquestas paraulas venen al propòsit de la corrida celebrada en nostra plassa lo diumenge passat; lo públich prengué casi per assalt los *tendidos* del antiteatre, ahont treballavan los que entre 'ls intelijents se coneixen per *Gordito* y *Felipe Garcia*, los quals segons ohirem dir no dexaren res de desitjar; en cambi 's queixavan dits intelijents de que 'l bestiar no va donar joch.

Sentim pera 'ls aficionats á tals espectacles, suscriptors á l' IL·LUSTRACIÓ no poder detallar lo que tingué lloch lo diumenge passat en nostra plassa, ja que nostra incompetencia nos en priva de ferho; en cambi y en compensació la empresa del periódich dedica en altra secció del mateix, un article critic á la notabilíssima companyia dramática italiana qu' actua en lo teatre de Novetats, degut á un reputat escriptor de nostra terra.—R.

NOSTRES GRABATS

PICAPORTA DE CASA L' ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

DIBUIX DE CATALÁ. GRABAT PER SADURNÍ

Lo antich y magnífich picaporta de casa l' Ardiaca no 's conserva ja en nostra Catedral si no que avuy ha passat á esser propietat del senyor Altimira y qu' en las reformas que ha fet en sa casa ha respectat cuidadosament. Gracias á aixó 's pot avuy encara estudiar y admirar á aqueixa obra qual grabat doném á nostres suscriptors.

CRISTOFOL COLON

DIBUIX DE GARCÍA. GRABAT PER SADURNÍ

No creyém acertat donar á cada explicació de grabat d' algun personatge una detallada rescnya de sa vida, majorment quant es universalment conegut; ni l' espay seria suficient pera ferne un estudi de debó quant sas obras han trascendit á l' humanitat entera. Y si home hi há á que dega estar l' humanitat reconeguda es per cert l' ilustre genovés Cristofol Colon qui l' hi oferí un mon nou rebentne en cambi insults y escarnis y miserias. Lo descubrimient de las Américas portat á cap per ell despres de mil y mil sufriments, es potser l' empresa mes gegantina qu' ha pogut l' home realisar sobre la terra. Y la posteritat ho reconeix: avuy que las relaciones entre las Américas y l' mon vell son tan estretas y tan intimas, que la vida del un es la de las altres y reciprocament, avuy resplandeix gloriosa la figura de Colon, á qui mentres l' historia corona ab lo florer dels héroes, vol l' Iglesia enlayrar entre la Cort dels sants.

UNA GRACIA DE CARITAT

DIBUIX DE J. BAQUERO. GRABAT PER SADURNÍ

L' assumpto d' aquet grabat no pot esser més senzill: un noy que toca una guitarra y una germaneta seva qu' implora caritat sostenent la ma per recullir limosna. Avaluan los detalls d' aquesta sentida composició lo posat y las fesomias del tot simpáticas dels dos infelissos noys que contrastan ab lo deplorable estat en que viuhén.

PORTA DEL PALAU DE MOSSEN SORELL

VALENCIA

DIBUIX DE ASENJO

Lo palau de Mossen Sorell, la joya més preuada de Valencia en l' art mudejar fou presa de un terrible incendi pel Mars de 1878: era la casa payrat de la ilustre familia dels Sorells á qui ennoblí nostre D. Jaume I, de gloriosa memoria. Lo grabat que doném representa una de sas portas y está perfectament dibuxat per l' intelijentíssim director de l' Escola Valenciana de Bellas Arts, D. Salustia Asenjo, que tanta reputació te ja adquirida.

(1) Fins á la vila d' Olot, situada en lo més intrincat de la montanya catalana s' ha construït una plassa de toros.

LOS ARBRES PER ANTONOMASIA

(Acabament)

47. ARBRE DE LA GOMA. 1.ª diverses *Acacia*, Leguminoses que donan la goma arábica y la del Senegal. 2.ª varies *Myrdale* es de la Nova Holanda entre elles la *Metrosideros costata* Gaertn. y l' *Eucalyptus resinifera* Sm.
48. A. DE LES GRIVES La *Sorbus Aucuparia* L.; en catalá tambe *Seridoler*. L' *Adzaroler* (*Crataegus Azarolus* L.) y la *Sorbus Aria* Crantz, vulgarment coneguda per MOIXERA, totes tres Rosácees.
49. A. DE GORDON, es lo meteix ARBRE DEL CEL y de CORDOU.
50. A. IMPÚDICH Ó INDECENT, rebent aquest nom divers *Pandanus*.
51. A. IMMORTAL, es l' *Erythrina corallodendron* y l' *Eudrachium madagascariense*. Es lo meteix ARBRE DEL CORAL.
52. A. DE JUDAS. En Europa es lo *Cercis siliquastrum* L. y en les Antilles la *Ktemhovia hospita*.
53. A. DE JUDEA, lo meteix n.º 52 ó sia l' A. DE JUDAS.
54. A. DE LA LLET, molts de les Apocynées y Euphorbiacées á causa de un such lletós y blanch de que están plens. L' A. DE LA LLET de Cleyer, *Jarnosky* ó *Nanva* dels Japonesos pertany segons Mérat et Delens á una de aquelles dues families. L' *Arbre de la Llet de Demerara*, es la *Tabernaemontana utilis* Arn. reconeguda com Apocynéa.
55. A. DELS LLIRIS, es lo *Liriodendron tulipifera* L. á causa de ses flors que pareixen lliris.
56. A. DE LA MÀ. Reb eix nom lo *Cheirastemon plantanifolium*, de México, per la forma de cinch dits de la mà aproximats, que sos estams ofereixen en agrupació.
57. A. DE LES MADUIXES, l' «Arbó» *Arbutus Unedo* L.
58. A. DE MAIG, en les Antilles es una especie de *Panax* que floreix en dit mes.
59. A. DEL MANNÁ, lo *Fraxinus Ornus* L. especie de Freixa que creix en Valencia y Castilla y sobre tot en Calabria.
60. A. DE LA MANTEGA, la *Bassia butyracea* y altres de la familia de Sapotáceas.
61. A. MARIA, es lo *Myrospermum Toluiferum* Spr. que en l' Itisme de Darien proporciona lo Balsam del Tolu.
62. A. DE MATACHAN, una *Melanorrhæa* segons Baillon.
63. A. DE LA MIGRANYA, la *Premna integrifolia* de l' Illa de França segons Bory de Saint-Vincent.
64. A. DELS MIL ANYS, los «Baobabs» ó *Adansonia digitata*, á causa de llur longevitat.
65. A. DE MOYSÉS, lo *Mespilus pyracantha* L. conegut tambe ab lo nom d' *Ars ardent*, escapat de cultiu pero quasi espontani en Cardona.
66. A. NEGRE, l' *Alnus glutinosa* L. per altre nom «Vern.»
67. A. DE LA NEU, lo *Viburnum opulus*, lo *Chionanthus virginicus* y altres á causa de la massa de flors blanques que presentan.
68. A. DEL OLI, la *Terminalia Catappa* L. y les *Elæococca*, á demés de la *Dryandra vernica* Adr. Juss.
69. A. ORDEAL, tambe dit «de les probes» l' *Erythrophleum* de Don, segons Hoeffler, y lo *Physostigma venenosum* Balf. Es de la familia de Leguminoses y son decuyt serveix per á ferlo beure als acusats en lo Congo, com un Judici de Deu: si tal decuyt no 'ls fa res, sont absolts de l' acusació.
70. A. DEL PA, l' *Artocarpus incisa* y altres, y algunes Cycadées en Cafreria.
71. A. PAPERER Ó DEL PAPER, la *Betula papyrifera* Mich. et Ait. del Canadá. la *Broussonetia papyrifera* que adorna nostres paseigs; l' *Aralia papyrifera* y altres, etc.
72. A. DEL PARADÍS, la *Thuja occidentalis* L. y mes propiament l' *Elæagnus angustifolia* L.
73. A. DE LA PASQUA, la *Poinsettia pulcherrima* (segons Costa), euphorbiacea de México de bellíssima florida.
74. A. DEL PEBRE: 1.ª la FALSA PEBRERA Ó PEBRER, que 's cultiva tant en nostres jardins y en los de Sicilia per son fullatge pèndul y graciós. (*Schinus molle* L.); 2.ª diverses *Xylopiá*; 3.ª lo *Vitex Agnus-Castus* L.
75. A. DE LES PERRUQUES, lo *Rhus Cotinus* L. que dona «Fustet» empleat en tintoreria y «Raldor» ó «Roldor» ó «Rahedor» que usan los adobadors de pells.
76. A. DELS PESOLSCAFRES, segon Baillon es una especie de *Erythrina*.

77. A. PI Ó ARBRE DEL PI, en les Balears se diu a la *Pistacia Terebinthus* L.
78. A. DE PIPA, lo «Sumach» ó «Roldor», *Coriaria myrthifolia* L.
79. A. DE PISTAIEXES, varies *Staphylea* y entre elles la *St. pinata* L.
80. A. DE PLATA, es lo mateix ARBRES DEL PARADÍS ó «Cinamom.»
81. A. PLUJÓS Ó DE LA PLUJA, la *Cosalpinia pluviosa* de De Candolle.
82. A. DEL PORRE-HOME, l' *Ulmus Campestris* L. ó sia l' «Olm.»
83. A. POLL, lo *Populus nigra* L. també dit «Pollanch.»
84. A. DE LES PROBES, es lo mateix ARBRE ORDEAL n.º 69.
85. A. PUDENT, es lo mateix ARBRE FÉTID.
86. A. DE LA PUÇA, es lo *Rhus toxicodendron* L.
87. A. DELS QUARANTA ESCUTS, es lo mateix ARBRE DELS ESCUTS.
88. A. DEL QUITRÀ, un vegetal de Manila, segons d'Orbigny, encara desconegut dels botànichs, que dona un such resinós empleat per calafatejar construccions navals.
89. A. DE RAHIMS, les *Staphylea* y los *Coccoloba* (vide n.º 79.)
90. A. ROIG, l' *Erythrophloeum* de Guinea, ó sia lo mateix que l' ARBRE DE LES POBRES.
91. A. DE LA RONYA, lo mateix que l' ARBRE DE PUÇA. n.º 86.
92. A. DELS ROSARIS, es lo *Melia Azedarach* L. Dels seus grans se 'n fan rosaris.
93. A. DEL SABÓ, la *Quillaja Saponaria* que dona lo que en castellà 'n diuen «Palo jabon»
94. A. DEL SAGÚ, lo *Sagus Rumphii* Kth.
95. A. DE SANG. En la Guyana; es probablement una *Vismia* que per incisió deixa fluir un such vermell com sang.
96. A. SANT, es lo mateix ARBRE DEL ROSARIS, també en castellà se nomena «Cinamomo.»
97. A. DE SANT JOHAN, es una especie d' *Hypericum*.
98. A. DE SANTA LLUCIA, lo *Prunus Mahaleb* L.
99. A. DE SANT THOMAS, la *Bauhinia variegata*, reb aquest nom segons Zannom á causa de que los christians de l' India creyan que les flors d' aquell arbre havian esset tenyides per la sang del Sant en lo moment de son martyri.
100. A. DE LA SABIURIA Ó DE LA SAPIENCIA, la *Betula alba*, L. també coneguda en català ab los noms de «Bedoll», «Bes», «Bedut» y «Bedot.»
101. A. DE LA SEDA. Sent molts los que reben semblant nom entre ells l' *Albizzia julibrissin* DURAZTZ, á causa dels llarchs filaments de sos estams; y lo *Gomphocarpus fruticosus* que algunes voltes malament, se diu ARBRE DE COTÓ. L. *Asclepias gigantea* es lo fals ARBRE DE LA SEDA.
102. A. DEL SERPENT, l' *Ophiocylon serpentina* y algunes *Aristolochia* per la forma de llurs perianthis.
103. A. DE SERRELLS Ó DE LES FRANJES, lo *Chionanthus virginicus*, que fa uns bells rahims de flors blanques de petals linears y llarchs.
104. A. DE LA SET, Ó DE LA FONT, la *Phytokrene gigantea* Wall. de la India.
105. A. DEL SEU, lo *Croton sebiferum* L.
106. A. DEL SURO, lo *Quercus Suber* L. Ó ALSINA SURERA.
107. A. DE THEOPHRAST, la *Theophrasta americana* L.
108. A. DE LA TINTA, en les Balears es la *Phytolacca decandra* L.
109. A. TRIST, lo *Nyctanthes Arbor-tristis* L. closa de flors mentres dura la claror del dia.
110. A. DE LES TULIPES, es lo mateix ARBRE DELS LLIRIS.
111. A. DE LA VACA, lo *Galactodendron utile* d' Humboldt, que dona un such blanc lletós dolç y agradable, tant que 's pot confondre ab la llet. Lo mateix nom s' ha donat á la *Tabernaemontana utilis* Sm. y á divers *Ficus* y *Artocarpus*.
112. A. DEL VELLUT, la *Tournefortia argentea* borraginea molt notable.
113. A. DE VENUS, *Spondias dulcis* Lam. cultivat en les illes dels Amichs, y de la Societat, per sos fruyts comestibles.
114. A. VERINÓS, s' ha dit á molts vegetals empero mes especialment al *Hippomane Mancenilla* L. de les Antilles al *Rhus toxicodendron* L. y á la *Antiaris toxicaria*, Lesch, que creix á Java, los tres horriblement verinosos.
115. A. DEL VERMELLÓ, lo *Quercus Coccifera* L. que es també nomenat «Coscoll». Viu pels vols de Barcelona.
116. A. DEL VERNIS, lo *Rhus vernix* L. y algunes especies de *Terminatia*, *Elæodendron* y *Melanorrhæa*.
117. A. VERT. Ab la denominació genérica d' ARBRES VERTS, se compren tota la colecció de plantes coníferes com Ginebra, Pi, Abet, Cedre, etc.,

que may quedan sense fulles ni estiu ni hivern, extencense aquest nom ai Llaurer, á l' Alsina y altres, de fulla persistent.

118. A. DEL VESCU, lo *Ilex aquifolium*, L. perque de l' escorça se 'n valen per compondre lo vesch. També en Catalunya se diu «Boix grevol.» A la Martinica ho diuen á l' *Hippomane biglandulosa*.
119. A. DEL VIATGER, es l' *Urnina speciosa* L. que en la veyna de ses fulles conté quasi sempre una gran quantitat d' aygua que pot apagar la set al viatger. També se diu á una *Ravenala*.
120. A. DE VIDA, la *Truja orientalis*, L. y la *Th. occidentalis* L.
121. A. DE VIDA DE LA XINA, es la *Thuja orientalis* L.
122. A. DE LA VIDA AMERICÀ, es la *Thuja occidentalis* L.
123. A. DE LES XERINGUES, les *Siphonia* que produheixen «Cautxuch» del que en les Antilles se fan xeringues; y la *Hevea guyanensis* Aubl.

Fins aquí la llista que crech la mes completa de totes quantes he vist. Si alguna omissió s' hi troba, serà efecte de ma ignorancia y á aquesta cal acusar, esperant ab l' indulgencia del lector, com espero sempre.

No dubto de que aquesta llista ó catàlech, pot ser de algun profit per als Philolechs, á mes dels Herboristes, Metjes, Droguers y Apothecaris, cada hu d' ells pot ben aprofitarsen; y 'm consideraré per ditxós si obtinch los resultats que 'm hi proposat, que no son altres que 'ls de fer agafar atició als estudis de Botànica, rania de les Ciències naturals que mes esgarrifosa se presenta als ulls del indecis neophyt.

JOHAN MONTSERRAT Y ARCHS.

Barcelona 14 Juliol 1880.

LA COMPANYIA DRAMÁTICA

ITALIANA

Als que cercan un punt hont passar la vetlla comodament y que ja han agafat per costum passarla en los teatres, ahont acuden per enraonar ó jugar los uns y los altres pera reseguir ab los gemelos la platea y 'ls palcos criticant á tort y á trevés vestits y fesomies y tafanejant la mirada del d' aquí, la mitja riulla de la de mes enllà, los més petits moviments de tothom; es á dir: als que van al teatre pera interessarse en tot lo de teló enfora y ni mica en lo que succeheix en l' escena, á aquets los aconsellem que no vajan per equivocació al teatre de Novetats. Ells no 'n treurien res d' anarhi y en cambi podrian ab sa conversa molestar als del seu costat. Però als verament aficionats al art dramàtic, als qu' acuden á les representacions pera estudiar, pera sentir, pera delitarse profitosament, artistes, en una paraula, ó ànimes tocades del sentiment de l' art, que si 's retreuen sovint de nostres teatres es per lo poch de bo que comunament s' hi dona, á aquets sí que sense reserva els direm d' aprofitar les funcions que quedan de les vint que te anunciades la companyia italiana de la senyora Marini. Estem segurs de que no se 'n penetrarán.

Dir que la companyia qu' actúa en Novetats es superior á les que ordinariament veyem, que no n' hi há cap á Espanya que pugua compararsih d' un' hora lluny, tot axó es ja una vulgaritat y pot aplicarse per altra part á qualsevol de les que d' Italia han vingut d' uns quants anys ensá. Afírmam rodonament que sia la millor de totes les qu' han vingut á la nostra capital, es arriscat. Tractarém de donarne una idea á nostres abonats, atenentnos però á les impresions qu' hem rebut en les poques representacions qu' han tingut lloch fins ara.

Com á conjunt, la companyia que 'ns ocupa es de primer ordre, si be no ha lograt per ara esborrar lo recort que d' altres nos han dexat, sobretot la que dirigia lo senyor Morelli. Sabém que la comparacio es odiosa sempre, mes en lo cas present es tan natural que 'l que 's passeje durant los intermedis pels jardins d' aquell teatre, no sentirá més que comparacions d' unes companyies ab altres; y es natural precisament perque totes son de un mérit superior y perque totes en general lo fan conèixer en l' interpretació de les metexes obres. Per altra part, com no es cap pecat ni cap descortesia, no hem tingut empax en posar per escrit lo qu' hem sentit en més d' una conversació. De totes maneres, ho repetim, lo conjunt es bo y en ocasions com es lo final del primer acte de *Fernanda* 'l públich tingué ocasió de conèixerho y d' aplaudir com se merexia la direcció d' escena. Les agrupacions acostuman estar ben disposades, cada hu sol fer lo seu fet sense distraccions ni encantaments, y casi totes les parts vestexen be; sols en alguna d' última fila s' hi nota devegadas un cert encongiment al vestir de societat, que contrasta ab les maneres elegants de les de més categoria.

Prou voldriam nosaltres donar als nostres lectors un

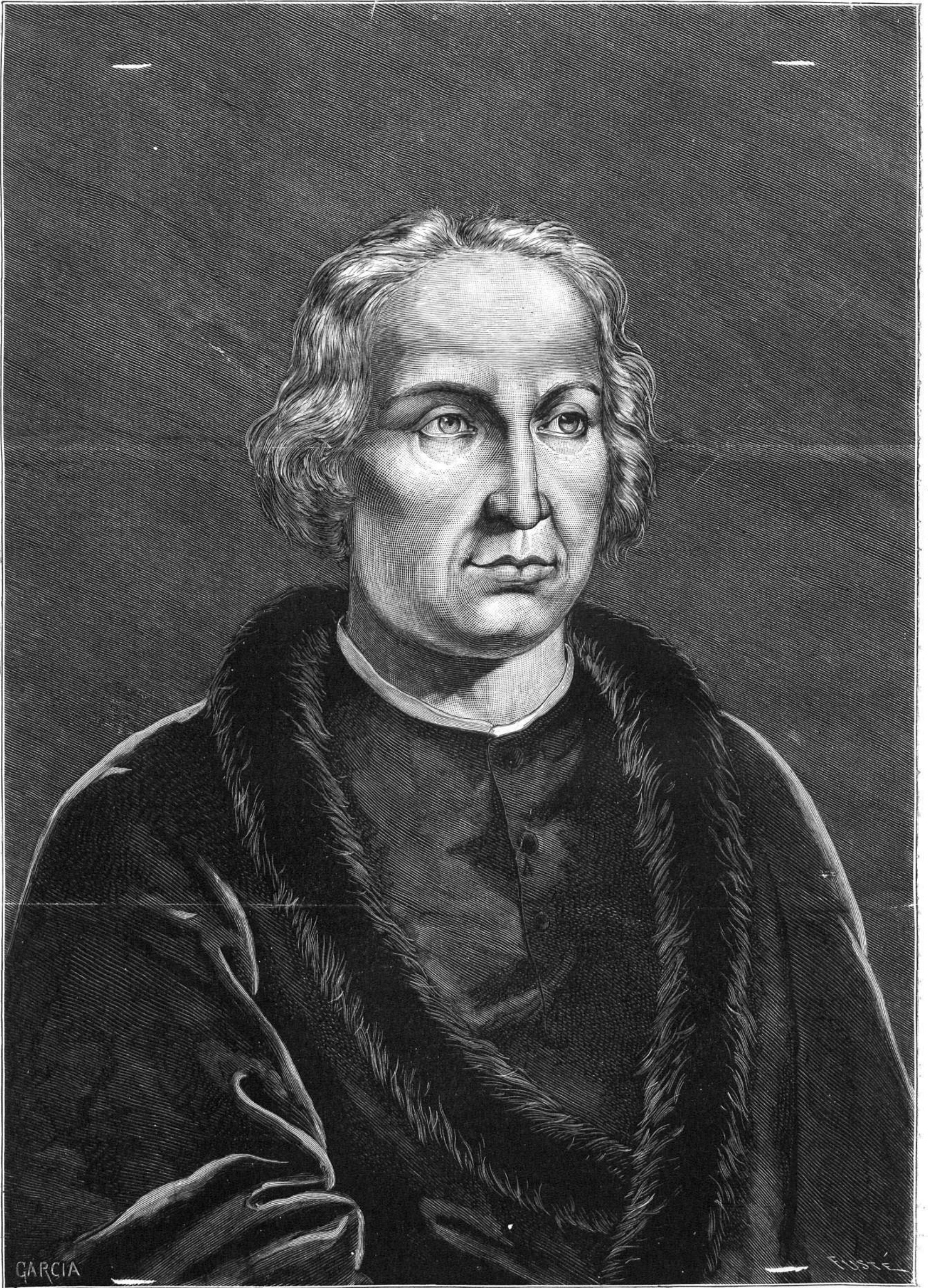
judici formal de cada un dels actors que forman la companyia italiana, però ni l' indole d' aquesta publicació ho exigeix, ni l' espay de que dispoem ens ho permet, ni tal vegada ho fariam ab prou fonament contentillos de tan poch temps. Ab tot, mirarém de dirne quelcom.

Entre las senyoras se distingexen la Belli-Banes que declama ab gust y á la qui elogiariam sens cap mena de reserva si no exagerés á voltes lo sentimentalisme de certes situacions; la Besseghi que caracterisa perfectament los papers que se li encarregan y acentúa be la frase; la Zopetti qu' interpreta ab verdadera gracia cómica 'ls caràcters que representa; la Viraliani que sab dir ab ingenuitat; y alguna altra, qual nom sentim no recordar, que també 's fa apreciable per qualitats semblants.

Entre 'ls actors, los que fins ara han tingut ocasió de fer conèixer millor ses bones condicions son lo senyor Cola qu' en les situacions dramàtiques sab expressar bé 'l crexement de les passions y traduhir exteriorment lo combat intern de sentiments oposats; lo senyor Pictrotti qu' en lo paper de Brochat de *I borghessi de Pontarcy* demostrá ser un escelent artista que sab donar lo just colorit als tipos que se li confian; lo senyor Zopetti qu' es notable en lo género cómic brillant per la gracia ab que interpreta los personatjes, malgrat l' exageració qu' á voltes lo perjudica; y de altres, dels qui no sabém lo nom qu' en determinades obres han lluhit facultats apreciabilissimes.

Aposta hem dexat per l' últim lo parlar de la senyora Marini y del senyor Ceresa, que son los verdaders artistes de la companyia, perque si ho haguésem fet primerament potsar no 'ns haurian sentit ab cor per parlar després dels altres. Lo senyor Ceresa es un actor acabat: l' hem vist fent un paper d' home de caràcter en la *Fernanda*; l' hem vist fent la part d' amoroso en la *Pamela*, en *La Signora della camelia* y en altres; l' hem vist en lo drama, l' hem vist en la comedia, y sempre hi hem vist l' artista intelligent, identificantse ab los caràcters que representa, fentse seus los sentiments y passions de sos personatjes y no carregant massa l' expressió ni aduch en les situacions mes dramàtiques y violents. A primera vista, pot semblar fredor lo que es naturalitat; però quant un ja s' hi há fet, aleshores aplaudeix la discreció del artista qu' en compte de buscar de sorprendre al públich ab transicions afectades y ab pujades de tó (trampes qu' en lo teatre solen produhir molt bons efectes), preferix dexar en los espectadors l' impressió que 'ls causaria la realitat de lo qu' ell fingeix, acontentantse ab la meytat dels aplausos qu' un altre procediment li proporcionaria, però sabent en cambi que l' impressió d' ara dura més que 'ls bulliciosos entusiasmes de moment. No 's crega per lo qu' acabém de dir que 'l senyor Ceresa sia en totes les ocasions tan reposat. Ja crida quant ha de cridar y plora y 's desespera quant ha de ferho; lo que hi há en aquests casos, que no necessita recorrer á exageracions ni á inflaments de veu pera obtenir lo resultat que 's proposa, puix com ha declamat avans ab naturalitat, la mateixa naturalitat li basta després pera marcar lo crexement de la passió. Aquest actor no busca may l' éxit ruidós; es aquest que li surt espontáneament á camí, cridat per la veritat, no per l' afectació, de ses maneres.

Lo mateix qu' hem dit del senyor Ceresa hem de dir de la senyora Marini. Aquesta eminent artista, á qui 'l públich de Barcelona tingué ocasió d' admirar ja fa molts anys, quan comensava, com aquell qui diu, la seva gloriosa carrera, ha adquirit desd' atehores tal domini de l' escena, tal coneixement del cor humá, tal art pera governar sos moviments, sa veu, sa fesomia, que pot ben afirmarse que, si quan vingué á Barcelona per primera vegada ocupava un lloch distingidíssim entre les primeres figures de l' escena italiana, á l' hora d' ara, en que está al ple de les seves facultats, no hi ha rival que pugua oscuir-la, com no hi ha empresa en que no pugua arriscarse ab seguretat. L' etat de la senyora Marini es l' etat en que s' haurian d' estacionar tots los artistes, que tant li permet presentarse com una criatura, com caracterizar la dona ja feta ó la més entrada en anys. Ab les poques nits en que s' ha presentat al públich ha fet la *Pamela nubile*, *Le false confidenze*, *I borghessi de Pontarcy*, *Fernanda*, *Le demi-monde*, *La Signora delle camelia*, y *l' Supplizio d' una madre*, en quals produccions nos ha presentat set tipos completament diferents desde la noya sensilla de Goldoni fins á la mare amantíssima y desde la dona de mon intrigant ó apassionada de Gardon y de Dumas fins á la dramática creació d' aquest últim en la dona cayguda que mor sense la delirada rehabilitació. Y no cal que 's busque en un tipo reminiscencias del altre, perque no ni hi há dos que s' assemblin, ni may dexa la senyora Marini de transpersonalisarse en la figura qu' executa. La varietat es admirable y 'l realisme artístich sorprenent. Més que 'l senyor Ceresa, es la senyora Marini discreta en l' expressió del sentiment; en moltes escenas en que altres artistes s' han fet aplaudir estrepitosament imprimi-

CRISTOFOL COLON

DIBUIX DE GARCÍA

GRABAT PER FUSTÉ

DIBUIX DE BAQUERO

UNA GRACIA DE CARITAT

GRABAT PER SADURNÍ

mint un gran relleu a la frase ó donant a certs detalls més importància de la que realment han de tenir, ella's limita a dir correctament, a donar al diàlech la vida y 'l moviment naturals y a fer, en una paraula, lo mateix que faria si l'acció en compte de tenir lloch sobre les taules fos en la sala de casa seva. Per servirnos d'una comparació: quan se fa una estàtua pera col·locarse a certa al·saria, se fa de un tamany doble ó major del natural; quan l'estàtua ha d'anar a poch's pams de terra, basta ab lo natural pera fer l'efecte. Donchs bé: casi tots los actors *doblan lo natural* perque consideran que entre 'ls espectadors y ells hi ha la distancia d'un pedestal ó una columna y moltes vegades los surt lo tamany aegantat; a la senyora Marini, que mira al públich, com si prengué's part en l'acció, li basta lo natural pera produhir l'impressió de la realitat. Axis es com l'hem vista nosaltres y aixis nos ha meravellat. Una veu dolça y armoniosa com poques, a la que imprimeix les inflexions convenientes, una figura simpática y distingidissima, unes maneres aristocràtiques, que no li privan de convertirse en modesta criada quan lo cas s'ho porta, son altres tants elements favorables qu' aquesta artista aprofita oportunament pera cautivar y arrastrar al auditori. Nosaltres nos hem dexat emportar per son art y ses inspiracions y declarém sens empatx que may haviam sortit del teatre de tan bon humor com al acabar-se *La false confidence*, ni que may (perqué no dirho?) may hi haviam plorat com en la representació de *La Signora della camelia*.

Després de recomanar als nostres lectors que no perden l'ocasió d'assistir a representacions com les que actualment tenen lloch en Novetats, cumplim ab gust un deber de cortesia saludant desd' aquestes columnes a tan eminent artista, a la qui desitjariam poder aplaudir més sovint en los teatres de nostra capital.

F. MATHEU.

25 Juliol de 1880.

UNA HISTORIA VULGAR

PRIMERA PART D'UNA NOVELETA

Era molt petitet que se 'm va morir el pare, y com que a casa no hi havia lo que se 'n diu un bon mitjó, bon goig que la mare va tenir d'espavilarse pera guanyar las caixaladas y criarme com Deu mana. Ella's llevava avans que 'l sol y 'm vestia; me feya dir un pare nostre per l'ànima del pare, me senyava, y deixantme a la taula un crostó de pá ben moreno, m' encomenava que anés a l'hora a estudi y que fes bon dat. Després se 'n anava a fer la seva feyna, que consistia en cullir herbas sanitosas pera 'ls herbolaris de tot aquell plá; quan tornava a casa arreglava alguna coseta pera dinar, y altra vegada, fentme 'l mateix encàrrech, tornava a la seva. Al vespre si que la tenia prop bona estona, y llavors me contava rondallas y 'm donava bons consells, qu' havian de servirme temps a venir, perque m' estimava com no podéu figurarvos; totas las mares son bonas, però la meua ho era mes que las altres; com que jo no tenia pare, Deu m' ho va tenir en compte; no era pas que jo la meresqués, perque estich segur, y aixó 'm rosegava 'l cor, que las mevas dolenterias la van empenyer al cementiri. Allá hont hi era jo no hi havia res salvat, y de las mevas mans tots los xicots del barri n' anavan assenyalsats; aixó feya que la meua pobre mare rebés queixas y que tothom l' hi retregués 'l no haverme dut al hospici.

Lo meu geni era d'alló que no hi ha; entramaliat, desvergonyat, tots los mals tenia; una cosa de bó no podian negarme: qu' estimava molt a la mare; pero encara aixó ho agafava pel cantó mes dolent, perque may me recordava dels seus sermons, y per altra part en sentintne parlar malament ja 'm posava furiós. Un dia, ab un cop de pedra vaig estabornir a un noy del vehinai; totas las donas d'aquell carrer, rodejant a la victima, m' anavan acusant y dihent pestes de mí y de la mare qu' *m criava tan malament*.

—Tan bona pessa es sa mare com éll,—cridá una veu rovellada.

Sentir jo aquestas paraulas y dirli lo que per decencia callo, va ser tot hu. Tothom va escandalisarse, pero jo tan tranquil com sempre, m' estava al pedris de casa ab una pedra a la ma y ab aire insolent, esperant que 'm vinguessen a escotmetrer pera portarme com qui era. Aixis no tenia res d'estrany que tothom m' aborris com a una mala cosa.

Va venir un dia que la mare va caurer malalta; me recordo com si fos avuy de lo que 'm deya del llit estant.

—Ja veus lo que hi has guanyat ab las tevas dolenterias; no solsament m' ajudas a caure, sino que ningú se compadirá de la nostra miseria, y jo m' hauré de morir per falta d'assistencia; ja ho trovarás, ja, després

que m' hajan enterrat; de mare no te 'n vindrá cap mes, y com que ningú t' estimará, tú anirás per las tevas... ¡Senyor! ¡Senyor!... ¡Qui sap com pararás!...

—¡Calléu, mare, calleu!—vaig fer jo aixugantme las llágrimas, sens poguer dir cap més paraula.

Lo que dins del cor m' hi sentia, no més jo ho sé, pero no podria contarho.

Ja 'm veyia sol pel mon, ab la consciencia que m' estava dihent tot lo dia: «¡tú l' has morta!»; y 'l contemplar a aquella santa dona ab la color perduda y 'ls ulls humits per llágrimas amargas, no podia assossegar, ni tenia ganas de viure, perque la vida era per mí 'l remordiment y la miseria mes espantosa. Tot d' una 'm ve un pensament; y després de consolarla y prométre-la que faria bon dat, surto de casa y me 'n vaig corrent a la rectoria; entro y crido; surt la majordona y donantme una catxeta 'm diu:

—¡Ahont va aquesta puja?

—Vull veure al senyor rector.

—Vaja, fora d'aquí, que 'l senyor rector no está per tú.

—No me 'n aniré; 'l vull veure.

Veyentme tan tossut, la majordona cridá a mossen Llorens; aquest ab la mes bona cara del mon, sorti dihent:

—Veyám que voldrá aquest homenet; vull, vull; dit-xós voler.

—Senyor rector,—vaig dir ab la meua característica *franquesa*, y cridant com si fos a casa;—la mare s' acaba de morir, y ningú l' hi vol donar assistencia; los vehins son uns murrís, perque...

—¡Qué dius, xicot!—va dir mossen Llorens admirat de la meua paraula.

—Lo que sent,—vaig continuar, no la volen venir a veure... perque dihuen que jo só dolent.

—Y es veritat, noy.

—¡Quina culpa hi te la mare! ¡Oy, senyor rector!—anava dihent sens fer cas de l'afirmació de mossen Llorens.

—Be, noy, be; t' esplicas com un home; aném, vaja, acompanyam a casa teva.

Vaig quedar content; tot estava arreglat; perque mossen Llorens era d'aquells que no tenen res seu.

En arribant a casa, vam pujar a la cambra de la mare, que no va estar poch contenta de véurem ab tan bona companyia; fins me semblá que en la cara 'm va conixer que jo era tot un altre. Sas darreras paraulas m' havian obert los ulls a la realitat, salvantme de caure en un mal pas.

¡Oh, mare meua! per vos he vingut al mon y per vos també he seguit lo camí de la honradesa.

Jo no tenia pas mal cor, però un instint poderós de venjansa me tenia enecat, y no més podia corretjirme 'l respecte que tenia a la bona memoria de la mare.

Quan va sortir mossen Llorens de casa, hi havia al peu de la porta una colla de vehinas que s' estavan fent comentaris d'aquella visita. Lo bon sacerdot, després de donarlashi 'l «Deu vos guard» y d'allargar la má a algunas criatures que volian besarli, dirigí a las vehinas aquestas paraulas:

—Ara, germanas, jo vos demanaré un favor, segur de que no me 'l negaréu.

—¡Ay, senyor rector! Tot lo que vosté mane será ben complert,—digué la mes enrahonadora.

—Aixis ho tinch per entés, bona dona, y ab aquesta confiança vinch a vosaltres en nom de la caritat, a reclamar un xich d'assistencia pera una germana desvalguda.

Al sentir aquestas paraulas una de las vehinas, girá la esquena ab l'escusa de renyar a un noy que s' arrossegava per terra, y tot xano xano se 'n va anar cap a caseta mormolant:

—Prous obligacions que té un hom a casa seva; cadascú per éll y Deu per tots...

Alguna altra va acontentarse ab arrufá 'l nas, no gosant caure en pecat de irreverencia.

—Sí, fillas, sí;—va seguir Mossen Llorens;—cal auxiliarlo al que passe tribulacions; y d'aixó n' hi ha un dia per cada hu; qui dona assistencia a sos germans, també 'n rebrá quan l' haurá de menester.

Altras rahons per l'istil va fer lo bon rector, que fora llarch de contarho. Quan las donas se vejeren solas, se feren mil preguntas sobre lo que devian fer. La caritat no es pas cosa que sempre a punt se troba, perque 'ls uns no saben que cosa es; d'altras n' hi ha que s' escusan tan com poden de practicarla, y aquets si alguna obra bona fan es més per ferse ben voler de la gent que pera cumplir lo manament divi; y alguns, molt poquets, troban goig en la práctica de tan excelent virtut. Entre las vehinas de casa, no va mancar qui de bon grat s' oferís a donar assistencia a la mare; ab aixó y algunas visitas que l' hi feya 'l cirurgiá del poble a instancia del senyor rector, la mare no 's va morir per descuyt dels altres, pero la va matar la malaltia.

Entrava la tardor, y vingué lo qu' ella tantas vegadas havia dit mentres estava malalta:

—Aquesta si que no la contaré; lo cor me diu qu' al caurer la fulla acabaré las penas.

Un demati, tot just clarejava, la vetlladora 'm va despertar tocantme fluxet a l'esquena, y cridantme baix, baix:

—¡Ramonet! ¡Ramonet!

—¡Qué?—vaig fer tot endormiscat.

—Llévat, cuyta.

Me vaig alzar depressa y com maquinalment, y al acostarme al llit de la mare... la trovo freda, ab los ulls entelats, la boca mitj badada... ¡Pobreta mare! ¡L' havia perduda per sempre!...

Després de besarla mil vegadas, tot plorant llágrimas de fel, vaig obrir la finestreta que donava al carrer; no hi passava un'ànima, emperó 's comensava a sentir aquell remor de la vila que 's desperta; arribava fins a mí un soroll d'esquellerinchs y algun xiulet dels traginers que passavan per la dressera; de tant en tant se sentia cruxir una finestra ó caure 'l barrot d'una porta; aviat va comensar a 'passar algú, y 'm recordo qu' un vehí al veurem a la finestra, 'm cridá:

—¡Qu' ets matiner, Ramonet! Alguna 'n dus de cap. Jo no podia respóndreli, perque 'l dolor semblava que m' hagués posat un dogal.

Vingué a la fi 'l primer raig de sol a il·luminar aquella cambra funerària. La bona dona que tota la nit havia vetllat al capsal de la mare, s' estava assentada prop del llit y ab lo cap deixat anar sobre 'l llit, rendida de son; la mare estava estesa, ab las mans plegadas, tenint entre ellas uns rosaris que l' hi havia posat la vehina; jo recolzat a la finestra, ab los ulls escaldats de plorar, contemplant aquella hermosa matinada de tardor, que era la mes trista de ma vida. S' esqueya a esse pels vols de Tots Sants; alguns pagesos se n' anavan a la fira; la quitxalla comensava a bellugarse pel carrer; tot era moviment y soroll; ¡ay! aquella gatsara me feya mal al cor.

(S' acabarà)

J. LAPORTA.

AL HOSTAL DE LA VIOLA

(Aquesta poesia obtingué una medalla de plata en lo certámen celebrat per la *Société pour l'étude des langues romaines*.)

No n' ni ha cap.

Com l' hostal de la viola
no n' ha cap en tot lo pla.
L' hostalera es mol guapassa,
l' hostaler fa de marxant.

Las criadas son feyneras
y traydoras altre tal;
solen riure fent als homes
bona cara y poch aymar.

L' esturment pintat en fusta,
que 's veu sobre del portal,
es, pel qu' entra a Barcelona,
bon reclam, sino engranall.

Matxos, carros y galeras,
gent que arriba ó be se 'n va,
fan que semble aquella casa
una fira de tot l' any.

Tot sovint s' hi fan disbauxas,
cada dia hi ha entaulats...
Com l' hostal de la viola,
no n' hi ha cap en tot lo pla.

II

Pentinat a la francesa,
lo barret bo y decantat,
la petxera enmidonada,
casacó nou y llampat,

lo relletje ab penjarellas,
un clavell passat al trau,
xarreteras a las calsas,
mitja blanca ab punt reixat,

escaigut per sa figura,
per sa bossa y sos poch's anys,
era tot un petrimetre
lo senyor don Nicolau.

Ben mati n' era un diumenje,
quant entrava dins l' hostal...
Dihuen qu' en perdent la gana,
sols podia allí menjar.

Matelot, hostes ni mossos,
no 's trobava ningú á baix,
ni sonavan en l' estable
picarols dels animals.

Va pujar l' escala ab gracia,
com si 'l minuet ballás:
al replá, festós eixia
l' hostaler endiumenjat.

—Molt bon dia, mestre Jaume.
—Senyor meu, que Déu lo guart.
—Temps havia qu' érau fóra.
—Des d' ahí que só arribat.

—Sa visita ja esperava,
lo meu cor no s' erra may.
Menjará un guisat riquíssim,
jo mateix lo só cuynat.—

Lo senyor s' asseya á taula
y mirava ensá y enllá;
l' hostaler de dins venia,
li posava 'l plat davant.

—Son perdius de bosch,—li deya.
—¡Oh! ¡perdius! lo gran menjar.
¡Ahont són las vostras criadas
que de tres no s' en veu cap?

—L' una á plassa, l' altra á missa,
l' altre á veure al seu galant.
—Hostaler, feu salsas bonas;
res igual may só menjat.

—Hont teniu la gent de casa?
Ningú 's veu á baix ni á dalt.
—Son al llit encara 'ls hostes
y 'ls minyons á passejar.—

Lo senyor treya la bossa.
—Hostaler, ¿açó quant val?
—D' aixó ray, no 'n tinga pena;
avuy tot está pagat.

—Oh, no, no, no 'u puch permetre.
—Jo 'u he dit, y aixís serà...
Á ma esposa avuy no ha vista;
vinga ab mí, ja pot entrar.

—No, no, gracias, altra estona,
ara 'm sento un xich malalt.
—Es ma salsa. Ja sol ferho
al qui no hi está avesat.

Entre, donchs.—Y obrint la cambra,
se 'l ne mena per un bras.
Lo senyor fa un pas enera,
lo cabell se li ha erissat.

Enjoyada y ben vestida,
groch lo rostre, 'ls ulls clucats,
al llit jeya la mestressa,
morta y freda com un glas.

L' hostaler feya á ne 'l noble,
sens deixar-lo recular:
—¡Qu' es gentil la muller mia!
¿Que no veu quin goig que fá?

—¡Oh! ¡fugiu! ¡fugiu! ¡deixeume!
¡Mestre Jaume, per pietat!
—Crida, plora, desesperat,
que d' aquí no n' eixirás.

Un infern heu fet ma vida...
Ella y tú m' heu deshonrat!
La sev' ánima y la teva
jo avuy dono á Satanás.—

Y, empenyent cap dins al noble,
va fugir tombant la clau.
Al carrer després surtia,
mes ningú 'l vegé tornar.

Al carrer prou lo vejeren;
mes hont para ningú ho sap.
Al mitj dia, un mar de flamas
abusava aquell hostal.

La mestressa era galana;
son marit no hi era may...
Com l' hostal de la viola,
no n' hi ha cap en tot lo pla.

ANTONI CARETA Y VIDAL

SECCIÓ DE NOVAS

S' ha publicat y escampat profusament lo programa de la primera Exposició d' Arts decorativas y de sas aplicacions á l' Industria, que s' ha de celebrar en Barcelona per iniciativa del Institut de Foment del treball nacional en la tardor de 1880. Creyém inútil fer constar que 'ns associém ab entusiasme á l' idea, creyentla altament profitosa pera las industrias qu' han de figurar en l' Exposició. Aqueixa primera Exposició abrassará las seccions ó rams següents: 1.er Métodos y procedimientos pera l' ensenyansa d. l. dibuix. Quaderns ó cartipassos, obras, atlas y dibuixos solts d' autors espanyols. 2.er Dibuxos aplicables ó aplicats ja al pintat, teixit ó brodat de tota classe de telas; y, per consegüent, las mateixas telas en que s' haja fet aplicació del dibuix per qualsevol procediment y 'ls grabats en cas d' haver-ni. 3.er Dibuxos aplicables ó aplicats á la construcció y embelliments de tota classe de mobles y altres objectes de fusta, pedra, marfil, nácar, pastas y otras materias análogas no expresadas. 4.er Dibuxos aplicables ó aplicats á la construcció ó decorat de tota classe d' objectes de metall, comprenenthi desde 'l ferro fins los nomenats metalls preciosos. 5.er Dibuxos aplicables ó aplicats á l' elaboració ú ornamentació de tota classe d' objectes referents á las arts cerámicas, comprenenthi los de cristall, vidres y esmalt. 6.er Dibuxos aplicables ó aplicats ja á l' ilustració d' obras literarias y científicas, ja á la estamperia, sian en fusta, en tall dols, en pedra, en sincofia, heliografia, ó per qualsevol altre procediment, incluhintli apart lo grabat en las formas ditas. Com adició á aquest grupo s' admeterán las enquadracions sempre que tingan mérit artístich y hi constin los autors dels dibuixos. 7.er Antigüetats comprenenthi tota classe d' objectes artístichs-industrials d' época anterior al síglo XVIII pera servir de punt de comparació ab lo que avuy se fá.

L' Exposició s' instalará en lo local del Institut de Foment, ab subjecció á las bases que han publicat ja tots los diaris locals, y que 'ls interessats fàcilment poden trovar, tenint principalment en compte que 'ls objectes han de remetre precisament avans del 10 de Setembre próxim. Firman lo programa, al qual precedeix un prólech entusiasta y bellament redactat, lo President, don Joseph Ferrer y Vidal; lo Director, don Francisco J. Orellana, y 'l Secretari, don Ignaci M. de Ferrán.

Se diu molt qu' á últims del present estiu publicarà don Victor Balaguer una nova obra titulada *El Catalunismo*. Ningú com aquest eminent publicista pot parlar ab tant coneixement de causa en aqueixa materia, y per lo tant estém esperant ab verdader desitj l' aparició de aqueix nou llibre, qu' augmentará la llarga llista de publicacions de tant insigne escriptor.

Nostre benvolgut amich lo ja brillantment conegut artista don Enrich Serra ha contret matrimoni ab la bella senyoreta donya Estrella Huguet. Desitjém á tan joves esposos totas las felicitats y un hermós porvenir de bonansa eterna.

Hem rebut, y á continuació publicuém, la següent próroga del certámen que deu celebrar enguany l' *Associació d' excursions catalana*:

«Habent espirat lo plasso fixat pera la presentació de treballs sense que se 'n haja presentat cap, la Junta directiva, en sessió del 21 del corrent, acordá concedir una próroga que finirá en 31 de Desembre próxim, modificant las bases anteriors ab arreglo á las següents:

Primera. Se concedirá un premi consistent en una medalla d' or ab son nom, lo títol de soci honorari de aquesta ASSOCIACIÓ y 25 exemplars de la obra premiada, cas que s' acordi sa publicació, al autor de la mellor *Monografia de la montanya de Montserrat*, baix sos punts de vista: topogràfich, meteorològich, hidrològich, d' historia natural (fauna, flora, mineralogia, geologia, paleontología), històrich, prehistòrich, artístich, pintoresch, etc., acompanyada d' un ó més panoramas y d' un mapa de la montanya, trassat ab curvas de nivell de 10 en 10 metros y lineas de relleu topogràfich, á la escala máxima de $\frac{1}{20000}$ y ab indicació de camins, alturas, distancias, etc. També podran obtar al concurs los treballs sobre un ó varios dels extrems mencionats. La monografia deurá ésser escrita en catalá y tenir una extensió mínima equivalenta á 50 planas del BUTILETI DE LA ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA y máxima de 150. Será preferit lo treball que continga més datos nous y d' observació propia y que al mateix temps en son plan y en sa execució mellor responga al propòsit que anima á la ASSOCIACIÓ de popularisar lo coneixement de nostra terra y la afició á estudiarla.

Segona. La propietat de la obra premiada quedarà á favor de la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA durant dos anys. Després de dit plasso, passarà á favor del autor mitjansant las formalitats legals necessarias y ab

condició de fer constar sempre en la portada de la obra lo nom de la ASSOCIACIÓ y la circumstancia d' haver sigut premiada per la mateixa.

Tercera. Las obras que aspirin á dit premi deurán ésser entregadas al infrascrit secretari de l' ASSOCIACIÓ ó á qui 'l substitueixi en dit càrrech, per tot lo dia 31 de Desembre del any actual, en lo carrer del Hospital, n.º 141, segon.

Las obras se presentarán sens firma ni rúbrica de llurs autors, ni copiadas de sa má, ni ab sobrescrit de sa lletra. Cada una portará un lema y anirá acompanyada d' un plech clos, ab lo mateix lema, dintre 'l qual hi aurá lo nom y residència del autor. Lo secretari donará rebut de totas las obras que se li entreguin y las no premiadas podran ésser retiradas oportunament, mitjansant lo retorn del rebut.

Barcelona 22 de Juliol de 1880.—Lo President accidental, ARTUR BOFILL.—Lo Secretari, E. CANIBELL.»

SECCIO DE BELLAS ARTS

En la nostra última revista no poguerem donar compte, de las obras escultóricas que en l' *Exposició-París* se trobavan, y si be prometerem resenyarlas, la falta d' oportunitat nos ho impediria sino creguessim que aquellas ne son mereixedoras tan per lo que son las obras en sí com en la part honrosa que donan á l' art escultórich en Catalunya.

En efecte las obras degudas als senyors Reynés y Fuxá, artistas de indisputable mérit, encar que perteneixent á distinta escola, han cridat ab justicia l' atenció del públich, essent celebradas por inteligents y *amateurs* y mereixent los elogis de la premsa barcelonina.

No 'ns detindrem á examinar las durs testas de senyora, esculpidas per lo senyor Reynés, qu' es sabut que á la perfecció del modelat reuneix la més exquisita elegancia artístich, cosa que gosa lo sello característich en totas sas obras, puig ellas no son més que una reproducció, lleugerament cambiadas en lo que 'n podriam dir part accessoria com son los adornos, [de duas testas en marbre que no fá mol temps exposá en lo mateix local, y de las que 'ns ne varem ocupar en altres períodichs y que per lo tant no podriam fer més que repetir després de que casi tots nostres llegidors ja se 'n haurán enterat en la premsa diaria y en temps oportú.

Reconegut també es de tothom que lo senyor Fuxá, es artista concientsut y si no ho hagués provat ja diferents vegadas en sas obras de las que moltas han sigut premiadas y distingidas en concursos y exposicions, nos bastaria la testa-tipo de pageda de l' Italia meridional, que modellada ab severitat y pulcritud que li es propia, exposá en lo establiment París.

Lo tipo en questió difícil de donarhi la bellesa que tota obra deu tenir, per ésser las faccions grosas y grulleras, ha sigut molt ben interpretat per l' artista suplint á lo que 'l original no podia donarli la manera de fer y modelat tant de las carns com de la roba.

Obra del jove senyor Clarassó era un busto retrato del mestre de música senyor Tintorer, notable més per sa semblansa que per son modelat y manera de fer.

Es altre retrato en terra cuyta, l' obra del senyor Montserrat qui ha fet veurer en la manera de acabar que vol seguir l' estil del senyor Reynés. Alguna desproporció perjudica lo conjunt.

Los senyors Arnau y Serra, albergats de la Casa de Caritat de Barcelona han exposat respectivament una bacant y una criatureta ajeguda, en la que tots dos mostren los notables avensos que van fentse de dia en dia en tan difícil art.

Lo senyor Serra ha estat més felis en la elecció de assumpto, puig que la criatureta ajeguda en terra figura haver caigut trancantseli un plat que duya. L' expressió de la cara es digne de elogi com aixís també la posició que 's natural. Enlletgeix lo conjunt alguna desproporció y lo modelat massa barroch.

Un esbós del jove escultor E. B. Alentorn y un retrato baix relleu del senyor Espelt y Beya tancan la llista de las obras escultóricas de que podem ocupar-nos en la present secció y en lo present número.

L' esbós del primer se recomana per la soltura ab que 's executat y per més que l' assumpto es petit de sí, puig representa una mare tenint un noyet despullat á sa falda que juga ab un gosset, l' artista n' ha sapigut treurer partit fentlo agradable. En quan al modelat y dibuix no podém jutjarlos, puig que tot está apuntat solzament.

Lo medalló del senyor Espelt y Beya tampoch té res de particular, puig apart de la semblansa, de la que no podem parlar per no conceixer l' original, es cosa de tant poca importancia que sols podém dir

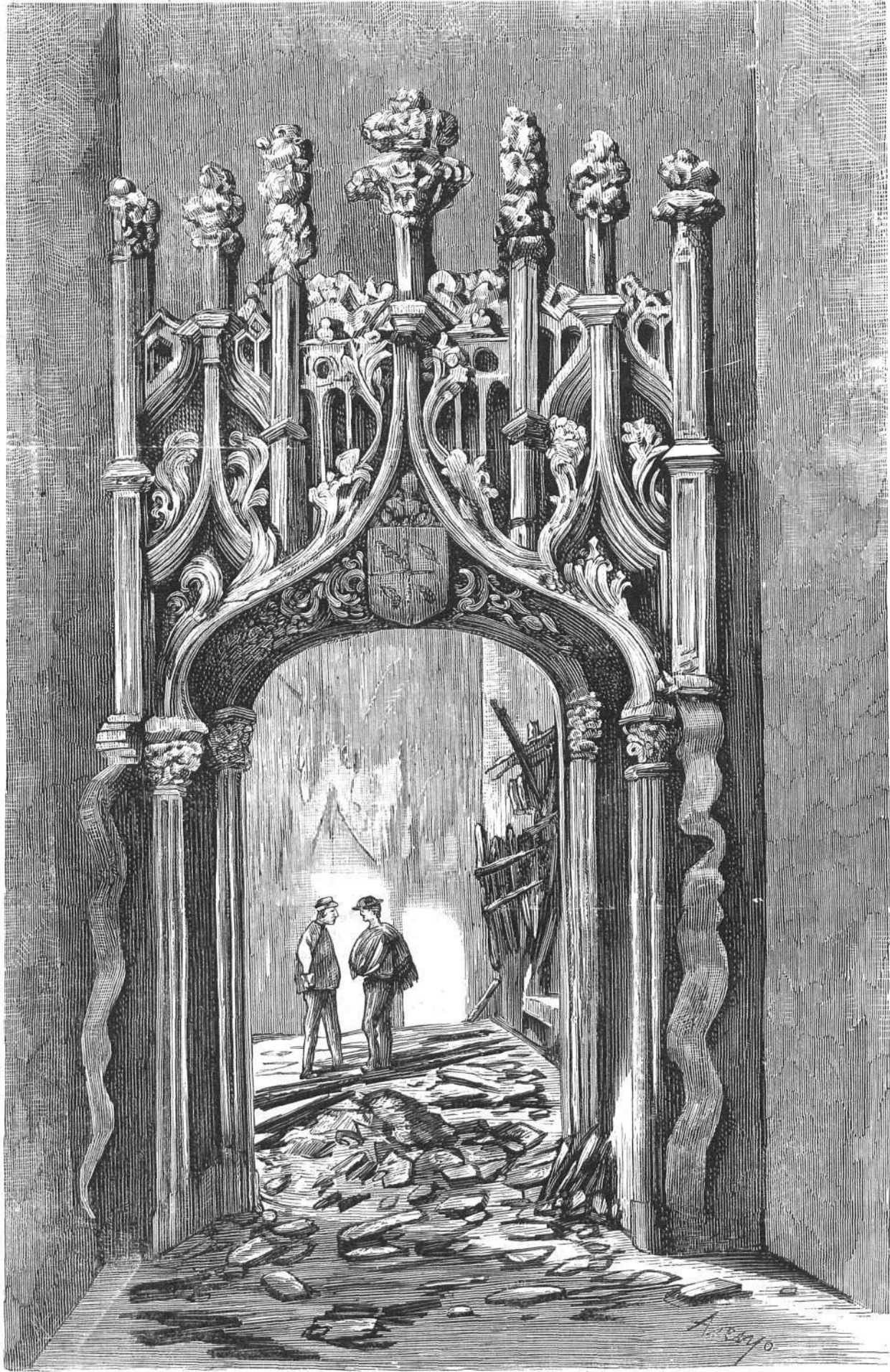
qu'està bastant ben model-lat.

La pintura ha estat ben representada desde nostre passat número, puig que en los diferents establiments ab que conta nostra ciutat hi havém vist obras dels reputats pintors Vayreda, A. de Ferrer y Alfaro.

Lo primer de dits pintors, verdader intérprete del camp de nostra terra, ha exposat dos quadros, titolats *Primavera* y *Tardor*. Tots dos perteneixen al género conegut per *impressionista*, y que tant bé interpreta lo senyor Vayreda, y tots dos cautivan l'ánimo del espectador al veure sorprendre per tanta veritat y bellesa deguda tant á la composició com al exacte y brillant colorit de que revesteix totas las sevas obras.

Son tants los elogis que á nostre entendre hauriam de prodigar al senyor Vayreda que no veyentnos capassos de dir en pocas paraulas lo que dels quadros del artista ne pensém, transcribim los següents párrafos de una carta que sobre la *Exposició del pintor Claudi Monet* ha publicat lo *Diari Catalá*, carta que es deguda á un reputadíssim artista catalá qu' en l'actualitat se troba á París, y quals paraulas 'ns fém nostras, referintnos als quadros *La Tardor* y *La Primavera*:

«Se veu en eixos treballs, lleugers en l'apariencia, profunda y reposada observació, y lluyta en sorprendre á la naturalesa, no segons fórmulas convencionals y ab ideas preconcebudas, sino ab tota sinceritat en una hora, en un moment, tal com se presenti, desdenyant ser complerta la manera de obtenirlo, moltes vega-

VALENCIA — PORTA DEL PALAU DE MOSSEN SORELL

Dibuix de Asenjo

das. Es á dir, guiada la má per la observació intel·ligent y per la sensibilitat del artista.»

«Trevalla sempre al aire lliure, en plena llum, y no pot menos, treballant ab consciencia y estant desprovehit de preocupacions, de sorprendre las mil descomposicions de la llum en la infinita varietat ab que 's presenta.»

Los citats quadros del senyor Vayreda foren venuts als pochos moments d'esse exposats; prova aixó de que 'l bon gust per l'art vá despertant-se en Barcelona, y de que conta dit artista ab valiosos protectors.

Lo senyor A. de Ferrer exposá un quadro representant un pastoret assentat al cim de una gran roca, en tant que 'l remat está pastorant á sos peus. L' assumpto com veuen nostres lectors, es trivialíssim y fins censurable en qui ha donat mostres de tenir bon gust per la composició, fent l'obra titolada *Lo llevant de taula*. Lo dibuix es correcte y lo colorit un xich convencional.

Un paisatge es la obra deguda al senyor Alfaro, que 's fá recomenable per sa pulcritud en la manera de fer, bellesa de composició y perspectiva aérea. Lo colorit es potser un xich crú en alguns trossos, si bé qu' en altres se hi nota la valentia y brillantó que desde fa alguns temps vá donant en sos quadros.

Lo senyor Alfaro se ressent encare un xich de l'escola que segueix son mestre lo senyor Cárlos de Haes, y que á nostre entendre es reconegudament més artificial que natural.

ARTHUR GALLARD.

CASAS RECOMENABLES

MOBLES DE VIENA. H. Vigo. Pelayo, núm. 36.
 GRAN SALÓ DE PERRUQUER, de Boren y Molla. Carrer de la Unió, número 14, entresuelo.
 GRAN CAFÉ DE ESPAÑA. Rambla Centro, 34.
 GRAN CONFITERIA, de Pere Llibre. Rambla del Centro, cantonada del carrer de Fernando VII.
 CAMISERIA de Solanas y Pons. Boqueria, n. 16.
 NOVETATS PERA SENYORAS, de Pau Despax. Núm. 7, Baixada de la Presó, número 7. Barcelona.
 FARMACIA del Doctor Saborit. 44, Sant Pau, 44.

LA AURORA. Fábrika de máquinas de cosir, de Miguel Escuder. Carrer de San Fernando, en la Barceloneta, y carrer del Hospital, 6, en Barcelona.
 CORBATERIA de Jaume Dalmases. Escudillers, 60.
 FÁBRICA DE PERSIANAS, de Cárlos Cid. Porta del Angel, núm. 19. Barcelona. Preus módichs.
 GRAN RELLOTJERIA de Wehrle. Fernando VII.
 FÁBRICA DE VIDRES DE COLOR, de Ramon Amigó. Carrer de la Tapinesia, núm. 44. Barcelona.
 TINTORERIA ANTIGA DEL REGOMIR de Arthur Gallard. Barcelona, Regomir, números 7 y 9.

FÁBRICA DE XOCOLATE de Olaguer Juncosa. Carrer de Fernando VII, Barcelona, Fernando VII.
 GRAN FARMACIA DEL GLOBO. Plassa Real.
 CAMISERIA Y ARTICLES PERA SENYORAS, de E. Forga y Comp. Plassa Santa Agna, núm. 7.
 GRAN FÁBRICA DE PARAIGUAS, SOMBRIL·LAS Y BANOS, de Bruno Cuadros. Rambla de las Flors, número 2. Novetats. Especialitats.
 GRAN TENDA DE CALSAT, de Serra Germans. Escudillers, 71. Bona confecció. Molt bons preus.
 RESTAURANT MARTIN. Rambla, frente Liceo.

FOTOGRAFIA de Cantó. Carrer Nou, 18, ent.*
 FÁBRICA DE CAIXAS PERA GUARDAR DINERS, Y BÁSCULAS DE VARIAS CLASES, de Roca y Parés, Germans. Sant Pau, 47. Barcelona.
 INSTRUMENTS ORTOPÉDICHS, de Joseph Clausolles. Carrer de Fernando VII, número 8.
 LITOGRAFIA de Isidro Bages. Sant Pau, núm. 17.
 NOVETATS PERA SENYORAS, Ville de Lyon, de Giralt, Soler, Roca y C.^a Jaume I, número 14.
 SOMBRERERIA de Gregori Estela. Rambla del Centro, número 19. Especialitat. Preus baratíssims.